

L'HEBRAISTA JOAN B. CODINA i FORMOSA.

per PERE ROCA GARRIGA

Si Sabadell ha tingut un veritable filòleg de vocació i de mèrits rellevants, aquest és, indiscutiblement, el Doctor Joan Baptista Codina i Formosa, l'«hebraïsta Codina», que Miquel Carreras situa entre "les nostres majors capacitats científiques". Nat l'any 1860 a la nostra vila, es troba de ple dins l'atmosfera estimulante de la Renaixença catalana i és en el marc d'aquest moviment de revifalla cultural del país que cal enquadrar la seva activitat intel·lectual, intensa i particularment fecunda, que no abandonà fins a la seva mort, ocorreguda l'any 1923.

El Doctor Codina profunditzà, dins l'ample camp que ofereix la filologia, en l'estudi de la llengua hebrea, matèria aquesta que té una evident relació amb els estudis bíblics i escripturístics. I com a hebraïsta arribà a tenir molt gran prestigi en tot el país, constituint-se en una de les primeres autoritats en la matèria. Però també s'interessà en l'estudi de la nostra llengua, la catalana, tant en el seu aspecte històric com en el de la seva restauració i perfeccionament, aportant-li els seus sòlids coneixements lingüístics.

Complementen el seu perfil d'intel·lectual i erudit els estudis que realitzà sobre temes estrictament històrics i la seva tasca de traductor.

Vegem de dir amb poques línies la seva trajectòria i la seva activitat, sense entrar en consideracions al marge, que potser resultarien interessants si ens proposèssim traçar la semblança d'aquest il·lustre conciutadà que no ha estat objecte de les remembrances admiratives que en justícia li haurien d'haver dedicat els sabadellencs.

Estudiant avantatjat

Nat, com dèiem, a Sabadell, no pot dir-se que es formà, ni en l'aspecte social ni en l'intel·lectual, en aquesta població, car de molt jove net es traslladà, seguint els seus pares, a Vilanova i la Geltrú. Tot just acabada la seva minyonia, entrà al Seminari Conciliar de Barcelona, on cursà la carrera eclesiàstica, que simultanejà --cas insòlit aleshores en el clergat-- amb els de Batxillerat, primer, i després amb els de Filosofia i Lletres. El seu aprofitament fou gran, com ho prova el fet d'haver obtingut sempre les millors qualificacions i, al capdavall, el Premi de Llicenciatura. Seguidament es doctorà en Lletres a la Universitat de Madrid, on fou deixeble de Menéndez y Pelayo. L'any 1884 presentava la seva tesi, que versava sobre "La declinació latina en sus relaciones con las lenguas griega y sánscrita". Més endavant es doctorava encara en Sagrada Teologia.

Catedràtic de Grec i d'Hebreu

El mateix anys que obtenia el grau de Doctor en Filologia fou nomenat professor de Llengua Llatina al Seminari de Barcelona i molt poc després catedràtic de Llengua Hebrea i de Llengua Grega en el mateix centre. Deixeble predilecte que fou de l'eminent filòleg i historiador Doctor Balari i Jovany, i amb decidida vocació per la filologia, s'esmerçà, tot al llarg de la seva vida, en les tasques docents de les càtedres que li havien estat adjudicades en el Seminari. Com a membre del claustre d'aquest centre diocesà --del qual fou Bibliotecari i Prefecte

d'Estudis, càrrecs en els quals desenrotllà una molt meritòria tasca--, pronuncià l'oració inaugural del curs acadèmic 1885-86 i redactà un "Compendio de las explicaciones de Lengua Hebrea" que, en successives edicions, fou llibre de text d'aquesta assignatura durant molt anys.

A l'Acadèmia de Bones Lletres

La vàlua intel·lectual, la saviesa i l'erudició del Doctor Codina aviat es feren albiradores més enllà del clos del Seminari de la Diòcesi. I així, l'any 1899 la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona el distingeix nomenant-lo Membre. Ingressa a la docta corporació presentant-hi un admirable treball que titula "Breves observaciones sobre la Profecía de Jeremías", notable en molts conceptes. Les seves activitats d'estudi i d'investigació dins l'Acadèmia foren nombroses: sovint apareixen en el Butlletí de l'esmentada corporació treballs signats pel nostre il·lustre conciutadà, que va refermant la seva personalitat i el seu prestigi. Es tracta d'aportacions originals sobre temes filològics en el sentit estricte del mot, o d'altres de caràcter bíblic i escripturístic. Esmentem, entre ells, els "Ensenyaments de l'Art de bona parleria, de Brunet Llatí", la "Revisió crítica del llibre del Sr. Marian Grandia sobre fonètica semítica-catalana" i l'assaig literari sobre els "Proverbis de Salomó". Escriví també treballs d'investigació històrica de caràcter monogràfic, com el que es titula "Consideracions i notes històriques sobre les penes corporals aplicades, a Barcelona, durant els segles XV i XVI" i un altre, aquest en col·laboració amb Mossèn Gumersind Alabart, que respon al títol de "Efemèrides para la historia del Seminario Conciliar de Barcelona: El Seminario de Montalegre (1593-1772)" que fou publicat l'any 1908.

Una bella iniciativa

Un angle molt interessant de la personalitat del Doctor Codina, en la seva doble condició de sacerdot i de filòleg, és la iniciativa que tingué i que, a més, tractà de dur a terme, de proporcionar al país

una versió dels Llibres Sagrats a la llengua catalana, i això en uns anys en què encara res no s'havia fet en aquest sentit. En 1902, en efecte, es proposà en ferm, junt amb Mossèn Frederic Clascar, d'empresar aquesta magna obra; però aviat sorgiren desavinences massa fortes entre ambdós filòlegs i no fou possible dur a terme la idea que tan il·lusionadament havia concebut i que tant li hauria plagut de realitzar. Tanmateix, el que no pot ésser silenciats és el seu paper i el seu mèrit de precursor d'una empresa admirable que més endavant ha tingut realització esplèndida amb les traduccions bíbliques dels monjos de Montserrat --esmentem que el Pare Ubach i el Doctor Codina no es desconeixien mútuament-- i de la Fundació Bíblica Catalana.

L'ortografia catalana

L'any 1906 se celebrava a Barcelona el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, esdeveniment de profunda significació dins el procés de recuperació de les essències espirituals iniciat per la Reinaxença. No podem deixar de consignar que el Doctor Codina hi prengué part activa, presentant-hi una moció que versava sobre la "Importància de l'ortografia: Necessitat d'equilibrar l'element fonètic amb l'etimològic" i que plantejava aquesta important qüestió amb el fonament científic que podia

donar-li un filòleg de la seva talla. Aquesta moció, esmenada lleugerament amb unes precisions que hi feren Mossèn Antoni M^a. Alcover i el Doctor Massot i Palmés, fou aprovada i inclosa entre les conclusions del Congrés. Com a referència cronològica significativa, cal tenir present que les normes ortogràfiques de Pompeu Fabra, no pas allunyades del criteri exposar pel Doctor Codina en la seva moció, són posteriors a aquesta important reunió.

Tot una tasca de traductor

Molt notable fou, també, la tasca que el nostre filòleg realitzà com a traductor de textos importants de la literatura religiosa de la seva època en llengües modernes. Entre altres obres, traslladà al castellà la de l'autor apològic francès Emile-Paul Le Camus, "Origines du Christianisme", que constava de vuit volums, i que fou continuada amb un volum novè original del propi traductor, i també al castellà un Sumari de la Doctrina Catòlica, de Monsenyor Sylvain, en tres volums. En 1920, quan ja estava jubilat de la seva activitat docent al Seminari, lliurà a l'editor la versió castellana de l'obra "Histoire de la Littérature Juive", d'Isaach Bloch i Emil Lévy, que restà inèdita. El seu domini de les principals llengües modernes, junt amb els sòlids fonaments de les llengües clàssiques i semítiques, permetien al

Doctor Codina fer unes traduccions impecables, exactes i matisades d'obres com aquestes, que, a més, tenien per a ell l'avantatge de versar sobre matèries que coneixia a bastament.

Una biblioteca excepcional

Diguem per acabar, i com a un testimoni més de la vàlua del nostre filòleg, que el Doctor Codina arribà a posseir una de les biblioteques més riques i més interessants de les que hi havia a Espanya en el seu temps, especialitzades en filologia semítica, en ciències escripturístiques i en estudis bíblics. Se l'havia anat formant i se l'estimava molt, car li era una inestimable eina de treball. Aquest tresor bibliogràfic tant valuós en sí mateix, com --des del nostre punt de vista-- pel fet d'haver pertangut a un sabadellenc, no vingué a parar pas a la nostra ciutat, sinó que es troba a la Biblioteca-Museu Balaguer, de Vilanova i La Geltrú, on, segons sembla, el deixà en llegat el propi Doctor Codina en fer testament dels seus béns, poc abans de la seva mort, que s'escaigué l'any 1923, a Sarrià. Els seus lligams familiars i afectius amb aquella població de la costa on havia passat la seva minyonia devien ser més forts que els que l'unien amb Sabadell, on havia nascut però on no tenia arrels.

PRINCIPIS

L'obra titulada COMPENDI D'EDUCACIO CIVIL de Ramon Rucabado, fou premiada per l'Ajuntament de Sabadell en els Jocs Florals d'aquesta ciutat celebrats el 3 d'agost de 1.918, l'edició de la qual fou feta a despeses de la mateixa Corporació.

Avui tan sols volem transcriure un petit recull dels seus Principis de la citada obra, peròensem dedicar-hi un treball al seu autor en un pròxim número de *Quadern*, puix ho mereix a bastament.

Principi

¿Quin és el major bé que un ciutadà pot fer a la ciutat?

- *L'exemple de la seva bona conducta personal.*

¿Quina altra condició tindrà el ciutadà digne de tal nom?

- *La consciència dels molts altres beneficis que deu fer i pot fer per la ciutat.*

¿Quina és la raó d'existència de les ciutats?

- *El no abastar la família a satisfer totes les necessitats humanes.*

¿Què són, doncs, les ciutats?

- *Agrupaments naturals de famílies*

que es fixaren a un mateix punt i consentiren a posar-se sota una autoritat comú per a la defensa i per a l'increment dels interessos morals i materials de tots.

¿Quina és, però, la societat més natural de l'home?

- *La família, perquè sense ella en lloc cap home no pot ni ha pogut subsistir.*

¿La família és més o menys important que la ciutat?

- *Com a societat necessària a l'home és abans la família que la ciutat. Com a societat general, o sigui que convé per al bé de molts és tant la ciutat com la família.*

¿Què deu la ciutat als homes que la formen?

- *Ho deu tot, la glòria o la mala fama, l'avenç o l'endarreriment, la pau o la guerra interior, perquè segons siguin els ciutadans justos, actius i cultes i amants del bé comú, o perversos, inerts, incultivats i negligents pel bé comú, així serà la ciutat.*

¿I els homes, què li deuen a la ciutat?

- *També es pot dir que li deuen tot el que són, perquè essent la ciutat el reflex de tot ço que els ciutadans són, saben i fan, es escola comú on els uns aprenen dels altres, tendint a un mateix nivell.*

¿Essent la ciutat i la família societats humanes, digueu quins elements suposa tota societat humana?

- *Individus units i un fi que els uneix.*

